

TERAPEUTICKO-KOREKČNÉ CVIČENIA

ISCED1, 2 – primárne vzdelávanie, nižšie stredné vzdelávanie	
Vzdelávacia oblasť	Špeciálnopedagogická podpora
Názov predmetu:	Terapeuticko-korekčné cvičenia
Ročník:	1.- 9.
Časová dotácia:	1.- 4. ročník -1 h týždenne/ 33 h ročne 5.- 9. ročník - 2 h týždenne/ 66 h ročne
Počet hodín v ŠVP:	1.- 4. ročník -1 h týždenne/ 33 h ročne 5.- 9. ročník - 2 h týždenne/ 66 h ročne
Počet hodín v ŠkVP:	1.- 4. ročník -1 h týždenne/ 33 h ročne 5.- 9. ročník - 2 h týždenne/ 66 h ročne
Vyučovací jazyk:	slovenský

CHARAKTERISTKA PREDMETU

Vyučovací predmet Terapeuticko-korekčné cvičenia (ďalej TKC) je špecifickým vyučovacím predmetom pre žiakov s poruchou aktivity a pozornosti a s poruchami správania a je určený pre žiakov špeciálnych tried, špecializovaných tried/skupín a začlenených žiakov ZŠ so zdravotným znevýhodnením. Bol spracovaný na základe vzdelávacieho programu pre žiakov s poruchou aktivity a pozornosti pre primárne a nižšie stredné vzdelávanie. Jeho cieľom je naučiť žiakov v maximálnej miere zvládať subjektívne záťažové situácie, zmiernovať impulzivitu, agresivitu, pozitívne ovplyvňovať krátkotrvajúcu pozornosť a nízku frustračnú toleranciu, čo im umožní sociálne prijateľným spôsobom sa začleniť do domáceho prostredia, skupiny spolužiakov v škole a vrstovníckej skupiny v širšom sociálnom prostredí.

Sekundárnym cieľom TKC je prevencia vzniku vývinových porúch učenia, porúch správania ako následku neúspechu v osvojovaní si gramotnosti. Na hodinách predmetu sa žiak vedie k tomu, aby sa primerané, podľa svojich schopností, naučil poznávať sám seba, uvedomovať si svoje city a pocity, komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí. Terapeutické postupy a metódy špecifického vyučovacieho predmetu TKC sa uplatňujú v rámci celého výchovno-vzdelávacieho procesu.

Počet vyučovacích hodín v týždni je daný rámcovým učebným plánom (ďalej len UP) v príslušnom vzdelávacom programe pre deti a žiakov so zdravotným znevýhodnením schváleným Ministerstvom školstva SR a školským učebným plánom.

Rámcové učebné osnovy sú široko koncipovanou otvorenou normou intervencie, ktorá kladie zodpovednosť na špeciálneho pedagóga pri výbere diagnostických a terapeutických metód a postupov. Zdravotné znevýhodnenie žiakov má individuálny charakter, individuálny rozsah klinického obrazu porúch a okrem špecifických ťažkostí sa vyskytujú aj percepčno-motorické deficity, viacnásobné diagnózy a problémy.

Predkladaný dokument TKC je návodom na výsostne individuálne realizovanie postupu v procese intervencie do oblasti rozvoja osobnosti a špecifických funkcií u žiakov.

CIELE PREDMETU

Ciele a obsah predmetu TKC sú konkrétne závislé od výsledkov špeciálnopedagogickej diagnostiky každého jednotlivého žiaka. Z toho dôvodu môžu existovať pre tento predmet len rámcové učebné osnovy.

Všeobecné ciele predmetu:

- podporiť rozvoj špecifických funkcií žiakov, sociálna a edukačná adaptácia a integrácia žiakov so zdravotným znevýhodnením do edukačného procesu bežnej základnej školy, odstrániť alebo aspoň zmierniť narušenie individuálnych schopností a eliminovať edukačné nedostatky, ktoré z nej vyplývajú.

Konkrétne ciele predmetu vychádzajú zo vstupnej diagnostiky žiaka, z výsledkov špeciálnopedagogického a psychologického vyšetrenia, z pozorovania žiaka a pedagogickej diagnostiky. Ciele sa vzájomne prelínajú všetkými vyučujúcimi hodinami TKC.

Cieľom vyučovania predmetu vo výchove a vzdelávaní žiakov s poruchou aktivity a pozornosti je rozvoj osobnosti použitím metód a postupov, na základe ktorých sa naučia lepšie zvládať subjektívne záťažové situácie, zmierňovať impulzivitu, agresivitu, pozitívne ovplyvňovať krátkotrvajúcu pozornosť a nízku frustračnú toleranciu, čo im umožní sociálne prijateľným spôsobom sa začleniť do domáceho prostredia, skupiny spolužiakov v škole a vrstovníckej skupiny v širšom sociálnom prostredí. Na hodinách predmetu sa žiak vedie k tomu, aby sa primerane, podľa svojich schopností, naučil poznávať sám seba, uvedomovať svoje city a pocity, komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí.

Špeciálnopedagogická reedukácia má odstrániť alebo aspoň zmierniť edukačné nedostatky, ktoré z poruchy aktivity a pozornosti vyplývajú. Sekundárnym cieľom špecifického vyučovacieho predmetu TKC je prevencia vzniku porúch aktivity a pozornosti ako následku neúspechu v komunikácii a v osvojovaní si gramotnosti. V širšom meradle podporuje špecifický vyučovací predmet TKC sociálnu a edukačnú adaptáciu a integráciu žiakov do spoločnosti.

V rozvoji osobnosti žiaka sa predmet zameriava predovšetkým na:

- rozvoj sociálnych zručností, podporu procesov seba výchovy, budovanie aktívneho vzťahu dieťaťa k osobnému rastu
- podporu a pomoc pri plnení vývinových úloh
- kultivovanie sociálneho fungovania dieťaťa zvýšením sociálnych kompetencií
- stimulovanie procesov sociálneho učenia

OBSAH PREDMETU

Obsah predmetu je rámcový. Realizácia jednotlivých tém sa prispôbuje aktuálnej vzorke žiakov, ich schopnostiam, špeciálnym výchovno-vzdelávacím potrebám a problémom v triede. Predmet je z tohto hľadiska možno aplikovať tak u žiakov s poruchou aktivity a pozornosti, ktorí sa vzdelávajú začlenené v bežnej triede základnej školy, v špeciálnej triede ako aj pre žiakov s poruchou aktivity a pozornosti s mentálnym postihnutím v špeciálnej základnej škole.

Oblasť stimulácie	Ciele stimulácie	Obsah stimulácie
1. Problémové správanie a jeho korekcia	Identifikácia a uvedomenie si podielu jednotlivých faktorov podmieňujúcich problémové správanie žiaka: Koláč aktuálnych problémov;	Koláč aktuálnych problémov Koláč dôvodov, ktoré vedú k problémovému správaniu a určenie oblasti s najvyšším podielom vlastného pričinenia, možnosť vlastnej korekcie; Využitie spätnej väzby od iných, výmena skúseností z podobných situácií.
	Hľadanie možností a posilnenie motivácie k zmene tých foriem správania, ktoré majú negatívne dôsledky:	Osobný plán - čo je môj cieľ; čo sa dá urobiť najskôr; kto si to všimne prvý; 5 prianí; Jama.

	Závislosti – tematická skupina:	mýty o drogách; šnúrka, ako demonštrácia vzniku závislosti; Nedokončené vety; príbehy – identifikácia rizikového správania; nacvičovanie odmietania.
	Záškolskéctvo – tematická skupina:	diskusia o osobných skúsenostiach; identifikácia príčin; dôsledky pre žiaka a rodiča, možnosti riešenia.
	Krádeže – tematická skupina:	diskusia o osobných skúsenostiach; identifikácia príčin; dôsledky pre žiaka a rodiča, možnosti riešenia.
2. Rozvíjanie emocionálnej inteligencie	Identifikácia vlastných pocitov, pocitov iných a spôsoby ich vyjadrovania	Kocka emócií; Koláč emócií; Moje srdce; Kedy mi začne viac biť srdce; piktogramy emócií; Teplomer pocitov.
	Uvedomovanie si rozdielov medzi citmi a činmi	Vety vyjadrujúce myšlienky a pocity, ich rozlíšenie; Čo si myslím, čo robím alebo ako sa cítim; metóda ABC.
	Ovládanie vlastných emócií, impulzov, zvládanie hnevu, smútku:	kreslenie; Koláč hnevu; asociácie napr. na hnev; Koláč hnevu; Koláč radosti; nácvik relaxácií.
	Empatia, schopnosť vidieť situáciu z hľadiska iných:	poznanie vlastnej empatie cez hru na empatiu (alternatívne voľby); skupinová empatia; empatická analýza.
3. Rozvíjanie komunikačnej schopnosti	Aspekty verbálnej a neverbálnej komunikácie:	Čítanie z tváre; Gestomíma; Pozície pri sedení; Zrakový kontakt; Pokiaľ si ma pustíš; Ako sa ma dotkneš; Podanie rúk; jednosmerná, dvojsmerná a paralelná komunikácia; Slovný futbal, Paralingvistika; Telefón; „ ja ťa predsa počúvam“; Aktívne počúvanie; „ Ja výrok“.

	Asertívne správanie:	asertívne práva; typy správania - agresívne, asertívne správanie – identifikácia na konkrétnych príkladoch, precvičovanie; von - dnu z kruhu; Fazuľky; Molekuly; techniky ako napr. prijímanie kritiky, otvorené dvere, pokazená platňa a pod.
4. Osobnostný rozvoj	Sebaprijatie:	Osobný erb; Zoznam pozitívnych vlastností; Môj najvyšší vrchol – môj najnižší pád; Životná krivka; Kto som; Aký som; Hierarchia osobných hodnôt; Starinársky obchod; Horúca stolička; Infogramy.
	Podpora budovania pozitívneho sebaobrazu:	Môj 5-ročný plán; Osobná vizitka; Inzerát
5. Rozvíjanie sociálnych zručností	Stratégie riešenia konfliktov a zvládanie záťažových situácií:	Asociácie na konflikt; Čo si myslím o konfliktoch; V čom je zdroj konfliktov; Mária a Roman; Hra na palce; Zápalky; Von - dnu; Zakázané ovocie .
	Rozvíjanie sociálnych zručností a prosociálneho správania, spolupráca:	Koláč dôvery; Pád dôvery; Levitácia; Skupinový erb/dom; Ostrov skupiny; Skupinová stavba/ mandala.
6. Rodinné vzťahy	Posilňovanie rodinných vzťahov, hlbšie pochopenie úlohy rodičov, práva a povinnosti členov rodiny, miesto dieťaťa v rodinnom systéme:	Kresba rodiny; Začarovaná rodina; Čo by som si prial od otca/matky; Čo by som do domu priniesol/odniesol; Čo doma najčastejšie počúvam; Dieťa v roli rodiča; Nedela u nás doma; Rodokmeň.
	Korekcia traumatizujúcich zážitkov z rodinného prostredia (domáce násilie, rozvod, straty):	Nedokončené vety; Tresty a odmeny v rodine; Rodinné pravidlá; Rodinné rituály; Typy rodín; Čo by som nikomu nepovedal.

7. Rovesnícke vzťahy	Pozícia v rámci rovesníckej skupiny:	Sociogram; Čo máme spoločné, čo rozdielne. Šikanovanie - tematická skupina. Sexualita – tematická skupina.
-----------------------------	--------------------------------------	--

Poznámka

K vymedzenému obsahu budeme pristupovať ako k otvorenému systému, čo znamená, že učivo je možné dopĺňať či redukovať. Jednotlivé osnovné heslá plnia funkciu námetov na jednotlivé hodiny, čiže učiteľ si zvolí také, ktoré podľa jeho názoru sú potrebné pre žiakov z aspektu ich praktického významu pre reedukáciu. Takto štruktúrovaná osnova vytvára dostatok priestoru pre iniciatívu učiteľa z hľadiska obsahu i rozsahu.

Pri vyučovaní predmetu nie je nutné dodržiavať časovú následnosť tematických celkov a tém tak, ako sú uvedené v učebnom obsahu. Rovnako nie je nutné prebrať celý obsah predmetu počas jedného školského roka. K jednotlivým témam je možné sa vracaať v priebehu školského roka podľa aktuálnej potreby. Predmet je možné aplikovať vo všetkých, alebo len v niektorých ročníkoch. Pri opakovanom preberaní tematických celkov a tém v jednotlivých ročníkoch sa obsah rozširuje a rozvíja primerane vekovým schopnostiam žiakov a aktuálnej situácie z hľadiska problémov správania žiakov v triede. Témy označené ako tematická skupina sú zamerané aj na získavanie poznatkov o danej téme, teda obsahujú aj vzdelávací prvok. Okrem toho sú všetky témy (teda aj tematické skupiny) zamerané hlavne na rozvoj osobnosti a správania žiaka v súlade s hore uvedenými cieľmi. Majú teda charakter výchovy, prevýchovy, korekcie správania, obsahujú prvky terapie, psychoterapie.

PROCES VYUČOVANIA PREDMETU

Rozvíjanie sociálnych schopností nepochybne úzko súvisí s vývinom vnímania, predstáv, motoriky, pamäti, pozornosti, myslenia a subjektívneho vnímania sociálneho prostredia dieťaťa. Preto terapeutické postupy a metódy musia mať širší záber a TKC sa má orientovať na celý komplex sociálneho fungovania.

Obsah špeciálnopedagogickej reedukácie musí byť v súlade so sociálnymi, mentálnymi a komunikačnými schopnosťami dieťaťa, bez ohľadu na fyzický vek.

Oblasť, v ktorých je treba pripraviť rozvíjajúce a reedukačné cvičenia je mnoho. Nedajú sa síce celkom oddeliť, veľmi často sa prekrývajú (napr. schopnosť dlhotrvajúcej pozornosti nepochybne ovplyvní dieťa pri dokončení danej úlohy), napriek tomu ich môžeme zámerne cvičiť.

Cieľom cvičení je nielen odstrániť deficity a zaostávanie detí, ale aj prebudiť ich záujem o školskú prácu striedaním metodických postupov, obmieňaním a dopĺňaním nových metód práce, do výučby zapájať všetky zmysly, čiže multisenzorické vyučovanie.

Špeciálny pedagóg na začiatku školského roka na základe :

- výsledkov špeciálnopedagogickej diagnostiky, prípadne rediagnostiky
- zvolených terapeutických metód a postupov
- a rámcových učebných osnov

vypracuje individuálny plán špeciálnopedagogickej intervencie pre každé dieťa na určité obdobie. Časovo-tematické plány preto nie sú potrebné a ich dodržiavanie by bolo nereálne.

Vyučujúci špeciálny pedagóg rozhoduje o spôsobe riadenia vyučovacieho procesu a usiluje sa o dosiahnutie optimálnych výsledkov.

Prístupom k žiakom, voľbou aktivizujúcich organizačných foriem práce, stimulovaním myšlienkovvej, motorickej a rečovej činnosti žiakov pomocou podnetne sformulovaných úloh, uplatňovaním individuálneho prístupu (napr. ukladaním úloh

rôzneho stupňa náročnosti jednotlivcom alebo skupinám žiakov podľa ich úrovne) vyučujúci prispieva k tomu, aby žiaci mali po kladne hodnotených výkonoch pocit spokojnosti a úspechu a tak sa podporila ich poznávacia aktivita v predmete.

Vzhľadom na to, že cieľ a obsah predmetu je zameraný na výhradne individuálny reedukačný a liečebný význam predmetu podľa druhu a stupňa zdravotného znevýhodnenia každého žiaka, nie je možné stanoviť ani záväzné a presné výkonové štandardy a ani postupovať podľa doterajších zaužívaných postupov v hodnotení a klasifikácii.

METÓDY A FORMY PRÁCE

Pri voľbe vyučovacích metód a organizačných foriem TKC prihliadame predovšetkým na individualitu žiakov, vekovú kategóriu, obsah vyučovania, klímu triedy, societu detí a výsledky psychologických a špeciálnopedagogických vyšetrení, tak aby boli splnené stanovené ciele a rozvíjali sa všetky kľúčové kompetencie žiakov.

Do predmetu TKC priebežne počas roka implementujeme prvky prierezových tém, čitateľskej, finančnej, matematickej a prírodovednej gramotnosti, ako aj inovatívne metódy s využitím informačno-komunikačných technológií. Vhodným spôsobom posilňujeme vlasteneckú výchovu, práva dieťaťa a globálne vzdelávanie.

Metódy:

- rozhovor
- relaxačné techniky
- Brainstorming
- Arteterapeutické a muzikoterapeutické techniky
- Techniky dramototerapie
- Hranie rolí
- Pantomíma
- Kognitívno –behaviorálne techniky
- Sociometrické techniky
- Psychogymnastika
- Dotazníkové metódy
- Motivačné rozprávanie, rozhovor, kladenie otázok
- Didaktické hry
- Rozprávanie
- Beseda
- Opis
- Pozorovanie
- Zhlukovanie, pojmové mapy
- Demonštračná metóda
- Heuristická metóda
- Problémová metóda
- Metóda praktickej ukážky
- Metóda napodobňovania a opakovania
- Samostatná práca žiakov
- Fixačné metódy- napodobňovanie, opakovanie, metódy pasívneho pohybu a pohybového kontrastu
- Herné a súťaživé metódy
- Diagnostické metódy

Organizačné formy:

- Hromadné vyučovanie
- Samostatná práca
- Skupinové vyučovanie
- Kooperatívne vyučovanie
- Párové vyučovanie
- Individuálne vyučovanie, individuálna práca so žiakom

- Zážitkové učenie
- Projektové vyučovanie

HODNOTENIE PREDMETU

Hodnotenie žiakov v predmete TKC je veľmi špecifická záležitosť. Predmet má terapeutické a reedukačné zameranie (nie edukačný obsah), ktorého cieľom je odstrániť alebo zmierniť individuálne narušenia, čo nie je možné klasifikovať ani hodnotiť. Vzhľadom k tomu, že pre tento predmet existujú len rámcové učebné osnovy a nie je možné vymedziť presné výkonové štandardy, ich výkon nemožno ohodnotiť bodovaním, či percentami. Je možné hodnotiť iba snahu a spoluprácu žiaka, na čo využívame odtlačok pečiatky, motivačnú ústnu alebo písomnú pochvalu. Podľa aktuálnych metodických pokynov na hodnotenie žiakov ZŠ článok 3, ods. 13 sa na vysvedčení a v katalógovom liste uvádza slovo absolvoval/neabsolvoval.